

UNIVERZALNI KODEKS O ZAŠTITI SVETIH MJESTA¹

PREAMBULA

Mi, vjerski lideri i predstavnici vjerskih tradicija iz svih regiona planete, izražavamo našu spremnost za postizanjem i očuvanjem mira u skladu s pozivom naših poštovanih vjerskih tradicija. Mi usvajamo ovaj Univerzalni kodeks o zaštiti svetih mjesta («Univerzalni kodeks») čija je svrha da reflektuje i služi tom cilju.

Sveta mjesta su mjesta velikog značaja i svetog vjerskog postignuća čiji posebni karakter i integritet treba se očuvati i zaštititi od svih nasilja i skrnavljenja. Fokusirajući se na pitanja definicije, očuvanja, pristupa, zajedničkog korištenja, prevencije i rješavanja sukoba, rekonstrukcije, memorijalizacije, eksprijacije, obrazovanja, osnivanja, iskopavanja i istraživanja, ovaj Univerzalni kodeks utvrđuje osnove saradnje, konkretan plan implementacije za sprečavanje i okončanje sukoba u vezi sa svetim mjestima.

Odlučni da sarađujemo u duhu dijaloga i traženja zajedničkog dobra, podstaknuti međusobnim poštivanjem i poštivanjem slobode misli, savjesti i vjere, te poštivanja integriteta svake religijske tradicije,

Dijeleći zajedničk viziju svijeta u kojem se sveta mjesta univerzalno smatraju svetim u okviru njihovih religija ili vjerskih tradicija i u kojem svi, bez obzira na njihova lična uvjerenja, poštuju privrženost osoba i zajednica svojim svetim mjestima,

Uviđajući da su sveta mjesta stjecište sukoba ili mete uništavanja u mnogim konfliktima diljem svijeta te uzimajući u obzir posebnu ranjivost svetih mjesta koja pripadaju vjerskim manjinama,

U nastojanju da utvrdimo određeni okvir načela za očuvanje svetih mjesta, garantirajući vjersku slobodu njihovog korištenja i promovirajući ih kao mjesta mira, harmonije i pomirenja,

Uviđajući pozitivnu ulogu koju vjerski lideri mogu odigrati u rješavanju konflikata koji se tiču svetih mjesta i reafirmirajući moralnu odgovornost da se stane u zaštitu svetih mjesta koja pripadaju drugima bez obzira koje vjere oni bili,

Pozivajući se na međunarodne konvencije i norme koje štite slobodu religije ili vjere i drugih ljudskih prava, čuvaju kulturno naslijeđe i štite civile u oružanim konfliktima,

Mi vjerski lideri i predstavnici vjerskih tradicija svečano se obavezujemo da ćemo poštivati i širom svijeta raditi na realizaciji slijedećih odredaba:

1 Univerzalni kodeks o zaštiti svetih mjesta je definisan, u dogovoru sa vjerskim vođama i ekspertima iz velikih svjetskih vjera, od strane radne grupe koju čine predstavnici slijedećih nevladinih organizacija: One World in dialogue, Oslo Center for Peace and Human Rights, Religions for Peace and Search for Common Ground. Finansiranje Kodeksa je obezbijedilo norveško Ministarstvo vanjskih poslova.

ODREDBE:

Član 1. Definicije

U svrhu ovog Kodeksa, sveta mjesta su mjesta koja su od vjerskog značaja za određene vjerske zajednice. Ona predstavljaju, uključujući ali ne ograničavajući se na, mjesta za molitvu, groblja i svetišta, uključujući i njihovo neposredno okruženje ukoliko ono čini sastavni dio tog svetog mjesta.

U svrhu ovog Kodeksa, sveta mjesta su definirana i ograničena područja koja kao takva određena od strane svake vjerske zajednice i po ugovoru sa nadležnim javnim vlastima, u skladu sa svojim raznim običajima, priznajući da jedno sveto mjesto može biti sveto za više vjerskih zajednica.

Član 2. Očuvanje svetih mjesta

Sveta mjesta se čuvaju za sadašnje i buduće generacije, sa dostojanstvom, integritetom i poštovanjem prema njihovom imenu i identitetu. Ona se čuvaju i kao mjesta od vjerskog značaja i kao historijsko, kulturno i ekološko naslijeđe svojih zajednica i ljudskog roda. Ona se ne smiju skrnaviti i uništavati, niti vjerske zajednice smiju silom biti lišene svojih svetih mjesta.

Ukoliko je neophodno obezbijediti očuvanje nekog svetog mjesta, nadležne vlasti² treba da razmotre uvođenje zaštitne zone oko tog mjesta te tako zabrane ili ograniče izgranju ili razvoj ne narušavajući imovinska prava.

Ukoliko neko sveto mjesto podliježe određenim restrikcijama zbog toga što je označeno kao nacionalna baština, treba mu se istovremeno ukazati podrška neophodna za njegovo funkcioniranje pod ovim restrikcijama.

Član 3. Pristup

Bilo čiji pristup nekom svetom mjestu podliježe jedino onim restrikcijama koje su propisane vjerskim odredbama koje se tiču tog mjesta ili su neophodne za njegovu zaštitu i bezbjedno i nesmetano obavljanje molitve. Svako, kome je odobren pristup svetom mjestu, treba to činiti s poštivanjem prirode, svrhe i duhovnog značenja dotičnog mjesta.

Državne institucije ne mogu proizvoljno zabraniti ulazak u zemlju posjetiocima i hodočasnici niti mogu zabraniti boravak stranog osoblja koji ima posebnu ulogu u vezi sa svetim mjestom.

Član 4. Mjesta koja su sveta za više religija

Ukoliko je jedno mjesto uzajamno prepoznato kao sveto mjesto u okviru uspostavljenih tradicija više od jedne vjerske zajednice, nadležne vlasti se trebaju konsultirati sa tim zajednicama kako bi se osmislilo neko zakonsko uređenje po kojem bi se svim pripadnicima svake zajednice omogućio jednak pristup tom mjestu zbog molitve, a sve vjerske zajednice su u jednakoj mjeri odgovorne za očuvanje tog svetog mjesta.

Član 5. Sprječavanje i rješavanje konflikata

Uspostavit će se Forum kojeg će činiti vjerske vlasti i druga relevantna tijela kako bi se osigurala redovna komunikacija i koordinacija. Svi sukobi ili prijetnje koje se odnose na sveta mjesta bit će odmah prosljeđeni na ovaj Forum radi rješavanja

² Za potrebe ovog Kodeksa, termin «nadležne vlasti» se odnosi na vlasti (npr. vjerske, političke, vojne, pravne, itd. zavisno od lokacije) koje mogu biti uključene u donošenje odluka koje se tiču svetih mjesta.

Član 6. Rekonstrukcija i memorijalizacija

Nadležne vlasti će poduzeti mjere za pospješivanje rekonstrukcije i memorijalizacije svetog mjesta koje je uništeno ili oštećeno za vrijeme konflikta, a u skladu sa željama nadležne vjerske zajednice. Potrebne dozvole za ovu svrhu će se izdati u skladu sa zakonom i uz nužno poštivanje imovinskih prava, bez nepotrebnog odlaganja i bez nametanja posebnih zakonskih ili administrativnih prepreka.

Član 7. Eksproprijacija ili nacionalizacija

U slučaju da se predlaže eksproprijacija ili nacionalizacija bilo kojeg dijela nekog svetog mjesta, vjerska zajednica ili zajednice kojima to mjesto pripada bit će adekvatno zastupane i formalno konsultirane po svim pitanjima procesa. Relevantne institucije provest će procjenu učinka i predložiti odredbe za zaštitu kulturnog naslijeđa radi odgovarajuće upotrebe svetog mjesta u smislu njegove vjerske tradicije i kontinuiteta prakticiranja vjere. Vjerska zajednica se može obratiti sudu u slučaju da se ne postigne dogovor.

U slučaju da su dijelovi svetog mjesta ranije nacionalizirani, potrebno je podržati restituiranje te imovine vjerskoj zajednici kojoj sveto mjesto pripada.

Član 8. Edukacija i javni govor

U svojim javnim obraćanjima i obrazovnim aktivnostima, sve strane će promovisati očuvanje svetih mjesta, priznaju značaj koji sveta mjesta imaju za druge – kao mjesta za molitvu i mjesta identiteta, poštovati osjetljivost drugih po pitanju tih mjesta i naglašavati njihovu duhovnu vrijednost, a ne njihov strateški, teritorijalni ili vojni značaj. Privrženost grupe svom svetom mjestu ne smije biti uskraćena. Vjerske zajednice treba konsultirati po pitanju javnog promoviranja njihovih svetih mjesta u turističke, naučne, obrazovne i druge svrhe. Takva promocija treba da poštuje identitet i vjersku tradiciju date vjerske zajednice.

Član 9. Uspostavljanje svetih mjesta

Pravo svih vjerskih zajednica da osnivaju i održavaju sveta mjesta, uz dužno poštivanje prava drugih ljudi, smatra se sastavnim dijelom slobode religije ili vjerovanja.

Okupator ne smije uspostaviti niti dozvoliti uspostavljanje bilo kakvog trajnog svetog mjesta bez nužnog poštivanja imovinskih prava stanovništva okupirane teritorije.

Član 10. Iskopavanja i i straživanje

Arheološka iskopavanja mogu se vršiti na svetim mjestima jedino nakon konsultiranja i dogovora između svih vjerskih zajednica kojima je to mjesto sveto, u skladu sa odredbama zakona i uz minimalno ometanje vjerske upotrebe tog mjesta.

Historijski nalazi koji se tiču daleke prošlosti nekog mjesta neće prejudicirati trenutno stanje vlasništva i kontrole niti će biti zloupotrebjeni kako bi se u pitanje dovelo uobičajeno poistovjećivanje vjerske zajednice sa tim svetim mjestom.

ANEKS

VODIČ ZA PRIMJENU I NADZOR

Mi vjerske vođe i predstavnici vjerskih tradicija težimo svijetu u kojem svi ljudi mogu da obavljaju molitvu na svojim svetim mjestima u slobodi i sigurnosti. Ovaj Univerzalni kodeks je definisan kako bi obezbijedio okvir saradnje za postizanje ovih težnji.

PRIMJENA

U svojoj suštini, primjena Univerzalnog kodeksa se bazira na međureligijskoj saradnji i saradnji sa nadležnim organima koja vodi ka institucionalizaciji aktivnosti u jednoj ili u nekoliko zemalja radi zaštite svetih mjesta.

Mi ohrabrujemo vjerske vođe, međureligijske organizacije i druge vjerske organizacije na primjenu ovog Kodeksa, naročito primjenom pilot projekta u svojim zemljama za zaštitu svetih mjesta, na osnovu svih ili dijela Univerzalnog kodeksa i prilagođenog ukoliko je to potrebno lokalnoj situaciji.

Primjena može imati različite oblike zavisno od lokalnih potreba različitih zajednica. To može uključivati obrazovanje, praćenje, dokumentaciju, zajedničke posjete napadnutim svetim mjestima i osudu napada od strane vjerskih vođa, između ostalih aktivnosti

NADZOR

Ohrabrujemo uspostavljanje nadzornih organa, koji su nastali iz foruma navedenog u članu 5., da nadgledaju provođenje Univerzalnog kodeksa na lokalnom, regionalnom ili nacionalnom nivou zavisno od potrebe.

Preporučujemo da nadzorni organ bude sastavljen od ovlaštenih predstavnika relevantnih vlasti, koji će, između ostalog:

- Sastaviti spisak svetih mjesta koja će podlijegati odredbama ovog Univerzalnog kodeksa.
- Razmatrati bilo koji spor po pitanju statusa određenog mjesta, i nastojati da riješi spor u duhu dijaloga, pomirenja i solidarnosti,
- Prema potrebi savjetovati vlasti o svim pitanjima koja se tiču svetih mjesta.
- Objavljivati redovne izvještaje o svom radu i napretku u primjeni ovog Univerzalnog kodeksa u svojoj oblasti.

Vremenom, kako se bude širila primjena Univerzalnog kodeksa, mi preporučujemo uspostavljanje međunarodnog mehanizma za praćenje zaštite svetih mjesta širom svijeta. Taj međunarodni nadzor bi mogao promovisati usvajanja ovog Univerzalnog kodeksa pri svim relevantnim forumima, sarađivati sa relevantnim međunarodnim agencijama, podsticati uspostavljanja nadzornih organa, pružati pomoć nadzornim organima u njihovom radu, dokumentovati i analizirati napretek u primjeni Univerzalnog kodeksa širom svijeta i objavljivati godišnje izvještaje o statusu svetih mjesta.

Mi, vjerski lideri i predstavnici vjerskih tradicija smo prepoznali našu odgovornost da radimo u pravcu realizacije vizije koju odražava ovaj Univerzalni kodeks o zaštiti svetih mjesta.